

2nd International Conference on Modern Research's in
Management, Economics & Accounting

Kualalumpur - Malaysia / 15 Dec 2016

«تاثیر حسابداری محیط زیست در گزارشگری مالی»

(مطالعه موردی شرکت سایپا)

زکات علم نشران است. امام علی (علیه السلام)

همیشه کسانی هستند که می خواهند پرواز توراببینند؛ به پرواز بیاندیش نه به آنها.

زینب شرفی^۱، صدیقه پاینده^۲، دکتر حمید رضاروان پاک^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، حسابداری، موسسه آموزش عالی قشم

Zainab.sharafi12@gmail.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد، حسابداری، موسسه آموزش عالی قشم

s.payandeh2014@gmail.com

۳- استادیار، حسابداری، موسسه آموزش عالی قشم

Hamid.ravanpakwin7@gmail.com

چکیده:

حسابداری محیط زیست ابزاری برای دستیابی به توسعه پایدار، حفظ روابط مطلوب با جامعه و بکارگیری فعالیت های موثر و کارا در حفاظت از محیط زیست می باشد. هدف پژوهش بررسی نظری لزوم معرفی و استفاده از اطلاعات حسابداری محیط زیست در گزارشگری مالی صنایع خودرو ساز و سودمندی های این اطلاعات برای گروه های مختلف استفاده کننده از اطلاعات مالی است. روش انجام تحقیق در این پژوهش روش پژوهش کتابخانه ای - قیاسی - استقرایی می باشد. جامعه آماری این تحقیق شرکت شامل مدیران ارشد - کارشناسان مالی - رئیس حسابداری - شرکت ایران خودرو - سایپا - بهمن به تعداد ۱۰۴ نفر می باشد که ۸۸ درصد مذکر و ۲۲ درصد مونث می باشد. برای تعیین حجم نمونه آماری نیز از فرمول کوکران استفاده گردید که با توجه به تعداد جامعه آماری ۸۲ نفر به عنوان نمونه در نظر گرفته شد. ابزار جمع آوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه است که با توجه به ادبیات تحقیق طراحی شده است جهت تجزیه و تحلیل پرسشنامه از مقیاس اندازه گیری پنج گزینه ای (لیکرت) استفاده شده است. فرضیات تحقیق با استفاده از روش آزمون T یک نمونه و آمار توصیفی مورد بررسی قرار گرفت. نرم افزار آماری مورد استفاده در این پژوهش نیز SPSS می باشد. طی آزمون فرضیه ها ثابت شد که از دیدگاه نظری اطلاعات حسابداری محیط زیست دارای ویژگی های کیفی اطلاعات مالی است و همچنین اطلاعات سودمندی در اختیار استفاده کنندگان گزارشات مالی قرار می دهد. حسابداری محیط زیست اطلاعاتی رافراهم می کند که

در امر ارزیابی، عملکرد، کنترل، تصمیم گیری و گزارشگری به مدیران کمک می کنند در ابتدای به وجود آمدن مباحث مربوط به حسابداری محیط زیست شرکتها تمایلی به افشای زیانهای وارده به محیط زیست در صورت های مالی خود نداشتند اما بر اثر مرور زمان و افزایش میزان خسارتها، شرکتها ناگزیر به رعایت این مسائل شدند.

کلید واژه: حسابداری محیط زیست، اطلاعات حسابداری، گزارشگری مالی

مقدمه

رابطه بین انسان و محیط زیست پیوسته امری پیچیده بوده است؛ انسان هم جزئی از طبیعت و هم مستقل از آن است؛ دیدگاه کلی علم آن است که انسانها به واسطه انتخاب طبیعی تکامل یافته اند ولی از دیدگاه فناوری، انسانها، محیط زیست را شکل می دهند؛ در عین حال می توانند آن را مشاهده و ثبت کنند. این مشاهده و ثبت شامل محیط زیست و آثار انسان بر محیط زیست نیز می شود. علاقه ی زیادی به حفاظت محیط زیست در تمام سطوح وجود دارد که این امر با صدور مقررات زیست محیطی در بسیاری از کشورها نمود یافته است. دولتها برای جلوگیری از تخریب محیط زیست در جستجوی راه حل های جدید هستند. واضح است که حفاظت محیط زیست به سیستم مدیریتی مستقل نیاز دارد. سیستم اطلاعات حسابداری نیز به عنوان یکی از بخش های مهم سیستم اطلاعات مدیریت می تواند نقش بسزایی در ارائه اطلاعات زیست محیطی ایفا نماید. حرفه ی حسابداری می تواند اطلاعات مناسبی را با افشای مناسب چگونگی ارائه داراییها و بدهی های زیست محیطی و چگونگی انعکاس مخارج مصرف شده برای محیط زیست، به مدیریت ارائه کند. کانون توجه حسابداری، جنبه های اقتصادی محیط زیست است. ورود محیط زیست به سیستم حسابداری به اصلاح شاخصهای اقتصادی می انجامد و استفاده کنندگان مختلف را قادر می سازد تا تصمیماتی بگیرند که پشتوانه توسعه پایدار است. همچنین حسابداری محیط زیست ۳ دارای مضامین مختلف و استفاده های زیادی است. حسابداری محیط زیست می تواند پشتوانه حسابداری منابع طبیعی در سطحی گسترده، حسابداری بوم شناسی در سطح ادارات محلی، و حسابداری مالی، حسابداری صنعتی یا حسابداری مدیریت در سطح کوچک باشد (سید فهمیم نژاد، ۱۳۸۳).

تعریف حسابداری محیط زیست:

حسابداری محیط زیست شاخه ای از حسابداری است که به جمع آوری اطلاعات مربوط به هزینه های زیست محیطی و به کارگیری این اطلاعات در انجام محاسبات مربوط به قیمت تمام شده کالاها و خدمات می پردازد و شامل مجموعه فعالیتهایی است که موجب افزایش توان سیستم های حسابداری در جهت شناسایی، ثبت و گزارشگری آثار ناشی از تخریب و آلودگی زیست محیطی می شود.

تاریخچه حسابداری محیط زیست:

می توان دوره های تکامل و سیر تحول حسابداری محیط زیست را در چهار دوره به شرح زیر توصیف کرد :

دوره ۱۹۷۰: در آن دوره مباحث تئوریک و تشریحی از حسابداری محیط زیست ارائه گردید.

دوره ۱۹۸۱-۱۹۹۰: در این دوره بحث در خصوص نقش حسابداری محیط زیست در تشریح اطلاعات برای فعالیت های زیست محیطی مطرح گردید.

دوره ۱۹۹۱-۱۹۹۵: تا حدودی تکامل و پرورش حسابداری محیط زیست و ارائه گزارشات زیست محیطی و همچنین امکان حسابرسی این نوع از گزارشات.

دوره حاضر: نقش حسابداری محیط زیست بعنوان ارزیابی کننده عملکرد زیست محیطی شرکت ها در رابطه با استانداردهای مصوب مراجع رسمی حسابداری این نقش از ابتدای سال ۱۹۹۶ مورد توجه قرار گرفته بود. (عبدی واقدم ۱۳۸۷)

ضرورت تحقیق:

هدف از حسابداری زیست محیطی، تهیه اطلاعاتی جهت کمک به مدیران در امر ارزیابی عملکرد، کنترل، تصمیم گیری و گزارشگری برای یک سازمان یا منطقه می باشد. حسابداری زیست محیطی بر اساس مفاهیم، معیارها و ارزش های زیست محیطی و اقتصادی بنا شده است. برای دستیابی به این هدف نیاز به تغییری در فرهنگ احساس می شود، که بخشی از این تغییر از طریق حسابداری و گزارشگری زیست محیطی حاصل می شود. حسابداری زیست محیطی، اطلاعاتی را فراهم میکند که در امر ارزیابی، عملکرد، کنترل، تصمیم گیری و گزارشگری به مدیران کمک می کند. حسابداری زیست محیطی براساس مفاهیم اقتصادی و زیست محیطی بنا شده و از آنجایی که از ارزش هایی استفاده می کند که از بازار ناشی نمیشوند، استفاده از آن، مستلزم ایجاد تغییر در فرهنگ است. حسابداری زیست محیطی، بخشی از این تغییرات را در سازمان و وسیع تر از آن در جامع ارائه می کند. و با ارائه شناخت اساسی بیشتر و مشارکت در فعالیتهای کاری روزانه، به تعیین هدف توسعه مستمر به عنوان رویکردی خاص کمک می کند. دو مقوله توسعه پایدار و حفاظت و بهسازی در محیط زیست موضوعاتی اصلی هستند که در سراسر جهان بر چگونگی رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی به منظور فقرزدائی تأثیرمی گذارند همگام با رشد اقتصادی فشار بر سیستم های طبیعی و منابع کره زمین شدت می گیرد.

حسابداری امروزه شروع کرده است به طور ضمنی جریانات محیطی را رسیدگی کند و این مسئله احتمالاً بیش از این گسترش خواهد یافت (هاوانگ، ۲۰۱۲). و با افزایش نگرانی جهانی، برای جنبه های منفی آورده شده بر روی محیط از طریق فعالیت های بشردر سال های اخیر، مقداری صنایع در حال حرکت به سمت توسعه پایدار و انجام اندازه گیری سبز هستند (جنانی و حیدری، ۱۳۹۰).

حسابداری محیط یک ابزار مهم برای درک نقش بازی شده بوسیله محیط های طبیعی در اقتصادهای منطقه ای، ناحیه ای و ملی است (جانکوئیس، ۲۰۱۱). یکی از مهم ترین مشکلات محیط زیست کم رنگ بودن ملاحظات زیست محیطی در تصمیم گیری هاست. امروزه تصمیم گیرندگان به ناچار نیاز به اطلاعات مفید و مربوط دارند و چنانچه سیستم های اطلاعاتی نتوانند اطلاعات لازم و ضروری را به استفاده کنندگان برسانند به نظر میرسد تصمیمات اتخاذ شده نه تنها مشکلات را بر طرف نخواهد کرد بلکه بر مشکلات واحد اقتصادی خواهد افزود (سید

نژاد، ۱۳۸۳) در این میان سیستم حسابداری محیط زیست به عنوان جزء مهمی از سیستم اطلاعات مدیریت میتواند نقش بسزایی در تشویق استفاده کنندگان به حفاظت از محیط زیست و دادن اطلاعات مفید جهت استفاده کنندگان داشته باشد تا با در اختیار داشتن اطلاعات شفاف و قابل مقایسه به امر برنامه ریزی بپردازند. به بیان دیگر حسابداری محیط زیست با طبقه بندی و افشای صحیح هزینه ها و منافع زیست محیطی نقش ارزنده ای را در سیستم مدیریت محیط زیست از دیدگاه استفاده کنندگان ایفا می کند اگرچه برخی منافع ناشی از تحمل هزینه های زیست محیطی کیفی است اما با افشای مناسب در گزارشگری مالی می توان دیدگاه مثبتی در میان سهام داران و بازار سرمایه ایجاد کرد و موجب افزایش ثروت سهامداران گردید (کاظم زاده، ۱۳۸۳).

علاقه زیادی به حفاظت محیط زیست در تمام سطوح وجود دارد که این امر با صدور مقررات زیست محیطی در بسیاری از کشورها نمود یافته است. دولت ها برای جلوگیری از تخریب محیط زیست در جستجوی راه حل های جدید هستند. واضح است که حفاظت محیط زیست به سیستم مدیریتی مستقل نیاز دارد. سیستم اطلاعات حسابداری نیز به عنوان یکی از بخش های مهم سیستم اطلاعات مدیریت می تواند نقش بسزایی در ارائه اطلاعات زیست محیطی ایفا نماید. حرفه حسابداری می تواند اطلاعات مناسبی را با افشای مناسب چگونگی ارائه دارایی ها و بدهی های زیست محیطی و چگونگی انعکاس مخارج مصرف شده برای محیط زیست به مدیریت ارائه کند. کانون توجه حسابداری، جنبه های اقتصادی محیط زیست است. ورود محیط زیست به سیستم حسابداری به اصلاح شاخص های اقتصادی می انجامد و استفاده کنندگان مختلف را قادر می سازد تا تصمیماتی بگیرند که پشتوانه توسعه پایدار است (سید نژاد، ۱۳۸۳). همچنین حسابداری مدیریت محیط زیست به عنوان بخشی از حسابداری محیط زیست به شمار می آید که ابزاری سودمند در راه غلبه بر محدودیت های حسابداری مدیریت سنتی تلقی می شود که منجر به درک بهتر و کمی نمودن موضوعات مرتبط با محیط زیست برای فرآیند تصمیم گیری می شود (دینا، ۲۰۰۹).

ضرورت حسابداری محیط زیست:

حسابداری محیط زیست یک نقش مهم در اثبات تصمیمات منطقی دارد، به علاوه شرکت ها لازم است نزد سهامداران خود حسابداری کنند. زمانی که منابع محیط زیست و کالاهای عمومی برای فعالیتهای تجاری مورد استفاده قرار می گیرد افشای اطلاعات حسابداری یک فرایند کلیدی در حسابداری می باشد، در نتیجه حسابداری محیط زیست به شرکتها در بالا رفتن سطح اعتماد و اعتبار عمومی کمک می کند و تشخیص بیطرفانه را میسر می سازد.

دلایل سودمندی حسابداری زیست محیطی:

شرکت های تولیدی و خدماتی با انواع مختلفی از هزینه ها مثل هزینه های زیست محیطی روبرو هستند. عملکرد زیست محیطی یکی از عوامل بسیار مهم در ارزیابی موفقیت شرکت است. هزینه ها و عملکرد زیست محیطی شرکت به دلایل زیر دارای اهمیت می باشند:

۱. بسیاری از هزینه های زیست محیطی را می توان با استفاده از سرمایه گذاری بهتر در فن آوری سازگارتر تجهیزات سازگارتر به طور قابل ملاحظه ای کاهش داد و یا اصلاً آنها را حذف کرد.
۲. مدیریت بهتر هزینه های زیست محیطی می تواند عملکرد زیست محیطی شرکت را نیز بهبود بخشیده و مزایای قابل ملاحظه ای را برای جامعه به همراه داشته باشد.
۳. درک درست هزینه های زیست محیطی میتواند عملکرد زیست محیطی باعث بهایای درست و صحیح و همچنین قیمت گذاری محصولات را بهبود بخشیده و باعث تشویق سازمانها برای کاهش هزینه های زیست محیطی شود.
۴. مزایای رقابتی برای محصولات شرکت در میان مشتریان ایجاد می کند.

پیشینه پژوهش

الف) تحقیقات خارجی

- اندازه گیری عملکرد و کارایی زیست محیطی شرکت و کاربرد آن برای تحلیل کارایی در صنعت نفت موضوعی است که توسط چانگ وهمکارانش (۱۹۸۹)، مورد مطالعه قرار گرفته است. تحقیق مزبور بیانگر آن است که افشا سازی متفاوت در میان شرکت هایی که از نظر فعالیت های زیست محیطی در سطوح مختلف (خوب، بد، متوسط) قرار دارند می تواند برای ارزیابی سطوح مختلف عملکرد واقعی محیطی آن شرکت ها مورد کاربرد قرار گیرد.
- در خصوص ابزارها و سیاست های تشویقی حسابداری محیط زیست تحقیقی توسط لین لی انجام شده که محقق نتیجه گیری می کند در خصوص ابزارهای دولتی سه نمونه از جمله مبنای اطلاعاتی، ابزار اختیاری و ابزار های اشتراکی از موثرترین عوامل پیشرفت رویه های حسابداری محیط زیست می باشند و عامل مشترک این سه مکانیزم همان جریان بحرانی اطلاعات است.
- در خصوص مهارت ها و دانش مدیریت طرح برای ایجاد محیط زیست تحقیقی توسط هوانگ وهمکاران (۲۰۱۲)، انجام شده و این پژوهش به دنبال اهداف زیر بود:

۱- شناسایی دانش لازم و مهارت های مورد نیاز برای مدیر طرح قابل قبول از بین طرح های ایجاد محیط

زیست.

۲- کشف موانعی که مدیران طرح در ایجاد طرح های محیط زیست مواجه می شوند و تعیین زمینه های دانش

و مهارت های ضروری که میتواند در برابر موانع واکنش نشان دهد.

۳- ارائه یک مقایسه زمینه های دانش و مهارت های ضروری بین طرح های سنتی و ایجاد محیط زیست.

ب) تحقیقات ایرانی

- تحقیقی در زمینه حسابداری مدیریت محیط زیست توسط خانم مهناز ملا نظری انجام شده که سعی در نشان دادن سیر تکاملی چارچوب مفهومی شده است و تمایزی روشن بین جنبه های فیزیکی و پولی حسابداری محیط زیست برقرار گردیده است.

- در تحقیقی که توسط خانم طاهره جوهرچی با عنوان بررسی هزینه یابی زیست محیطی در شرکت های دارای گواهی نامه ایزو ۱۴۰۰۰ انجام شده است، هدف تحقیق این است که جایگاه حسابداری محیط زیست را در شرکت های تولیدی نمونه که گواهی نامه ایزو ۱۴۰۰۰ دریافت نموده اند بررسی کنند و با بررسی صورتهای مالی این شرکت ها در قبل از دریافت و پس از دریافت گواهی نامه ایزو ۱۴۰۰۰ به بررسی انعکاس هزینه های زیست محیطی و منافع زیست محیطی بپردازند. فرضیه های این تحقیق بشرح زیر است:

۱- بین دریافت گواهی نامه ایزو ۱۴۰۰۰ و انعکاس هزینه های زیست محیطی در گزارشات مالی ارتباط معناداری وجود دارد.

۲- بین دریافت گواهی نامه ایزو ۱۴۰۰۰ و افزایش دارایی های بلند مدت ارتباط معناداری وجود دارد.

۳- بین دریافت گواهی نامه ایزو ۱۴۰۰۰ و کاهش بهای تمام شده کالای ساخته شده ارتباط معناداری وجود دارد.

براساس نتایج آزمون ها فرضیه های فوق تایید نگردیده اند.

-امکان سنجی پیاده سازی گزارشگری زیست محیطی در ایران موضوعی است که توسط محمد حسن جنانی و همکاران مورد تحقیق قرار گرفته است. محقق ابتدا مبانی نظری حسابداری و گزارشگری عملکرد زیست محیطی را براساس مفاهیم حاکم بر حسابداری زیست محیطی، دستورالعمل ها و راهنمود های گزارشگری پایداری مورد بررسی قرار داده و سپس امکان سنجی پیاده سازی این گزارش ها را در ایران مورد بررسی قرار داده است و نتایج حاکی از این است که بین الف) قوانین و مقررات الزام آور زیست محیطی در تهیه گزارشات زیست محیطی ب) دانش مدیران مالی در زمینه مفاهیم حاکم بر گزارشگری زیست محیطی وج) اعتقاد مدیران مالی نسبت به مزایای گزارشگری زیست محیطی و امکان تهیه گزارشات زیست محیطی رابطه معنی داری وجود دارد.

اهداف تحقیق:

اهداف اصلی:

بررسی نظری لزوم معرفی و استفاده از اطلاعات حسابداری محیط زیست در گزارشگری مالی و سودمندی های این اطلاعات برای گروههای مختلف استفاده کننده از اطلاعات.

اهداف فرعی:

بررسی تاثیر اطلاعات حسابداری محیط زیست با ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی نظیر (قابل فهم بودن- مربوط بودن- قابلیت اتکا- قابلیت مقایسه).

بررسی تاثیر اطلاعات حسابداری محیط زیست با تصمیم گیریهای (مدیران، کارکنان، جامعه، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و مشتریان).

فرضیه های تحقیق:

-فرضیه اول: اطلاعات حسابداری محیط زیست با ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی نظیر (قابل فهم بودن- مربوط بودن- قابلیت اتکا- قابلیت مقایسه) رابطه معنی داری دارد.

-فرضیه دوم: در صنایع خودرو ساز اطلاعات حسابداری محیط زیست با تصمیم گیریهای (مدیران، کارکنان، جامعه، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و مشتریان) دارای رابطه معنی داری می باشد.

روش تحقیق:

تحقیق حاضر به تجزیه و تحلیل تاثیر حسابداری محیط زیست در گزارشگری مالی پرداخته است. روش انتخاب موضوع در این تحقیق، با استفاده از دریافت و بررسی مقالات تحقیقاتی محققین خارجی می باشد و جهت جمع آوری داده ها از روش میدانی استفاده شد و برای این منظور ابزار پرسشنامه به کار گرفته شده است. جهت تجزیه و تحلیل پرسشنامه از مقیاس اندازه گیری پنج گزینه ای (لیکرت) استفاده شده است و از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد (خیلی ضعیف تا خیلی قوی) مشخص شده است. در مورد روایی پرسشنامه این تحقیق باید گفت چون سوالات استاندارد می باشند لذا نیاز به بررسی روایی آنها نیست. جهت برآورد پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ به صورت زیر استفاده شده است و محقق جهت اندازه گیری پایایی پرسشنامه های تحقیق از نرم افزار SPSS استفاده کرد.

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k S_i^p}{\sigma^p} \right)$$

مقدار آلفای محاسبه شده برای پرسشنامه حاضر ۹۴٪ محاسبه شده است و پایایی تایید می گردد.

جامعه و حجم نمونه:

جامعه آماری این تحقیق شرکت شامل مدیران ارشد - کارشناسان مالی - رئیس حسابداری - شرکت ایران خودرو - سایپا- بهمن به تعداد ۱۰۴ نفر می باشد که ۸۸ درصد مذکر و ۲۲ درصد مونث می باشد.

این پژوهش از طریق فرمول کوکران در زیر حجم نمونه محاسبه گردیده است:

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

که متغیرهای این فرمول به صورت زیر تعریف می شوند :

q نسبت عدم موفقیت : P نسبت موفقیت : n اندازه حجم نمونه : N اندازه جامعه آماری :

ε خطای برآورد : Z متغیر استاندارد توزیع نرمال :

بنابراین با توجه به محاسبات مشاهده شده تعداد ۸۲ نفر حجم نمونه را تشکیل می دهند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات:

الف) آمار توصیفی:

جدول ۱: توزیع فراوانی جنسیت پاسخ دهندگان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
مرد	۷۲	۸۸
زن	۱۰	۱۲
جمع	۸۲	۱۰۰

مشاهده میشود که از ۸۲ نفر افراد نمونه آماری ۸۸ درصد را مرد و ۱۲ درصد را زن تشکیل میدهد. طبق جدول بالا

جدول ۲: توزیع فراوانی سن پاسخ دهندگان

سن	فراوانی	درصد فراوانی
زیر ۲۵ سال	۲	۲/۵
۲۵ تا ۳۵ سال	۱۷	۲۱
۳۵ تا ۴۵ سال	۲۳	۲۸.۵

۳۰	۲۵	۴۵ تا ۵۵ سال
۱۸	۱۵	بیش از ۵۵ سال
۱۰۰	۸۲	جمع

طبق جدول بالا مشاهده میشود که از ۸۲ نفر افراد نمونه آماری ۲,۵ درصد کمتر ۲۵ سال، ۲۱ درصد بین ۲۵ تا ۳۵ سال، ۲۸,۵ درصد بین ۳۵ تا ۴۵ سال، ۳۰ درصد بین ۴۵ تا ۵۵ سال، ۱۸ درصد بیش از ۵۵ سال دارند.

جدول ۳: توزیع فراوانی تحصیلات پاسخ دهندگان

درصد فراوانی	فراوانی	سطح تحصیلات
۴,۸	۴	دیپلم
۲۵,۶	۲۱	کاردانی
۴۲,۷	۳۵	کارشناسی
۲۶,۹	۲۲	کارشناسی ارشد
۱۰۰	۸۲	جمع

طبق جدول بالا مشاهده میشود که از ۸۲ نفر افراد نمونه آماری ۴,۸ درصد دیپلم، ۲۵,۶ درصد کاردانی، ۴۲,۷ درصد کارشناسی، ۲۶,۹ درصد کارشناسی ارشد، دارند.

جدول ۴: توزیع فراوانی رشته تحصیلی پاسخ دهندگان

درصد فراوانی	فراوانی	رشته تحصیلی
۳۴,۱	۲۸	حسابداری
۳۶,۶	۳۰	مدیریت
۱۷,۱	۱۴	اقتصاد
۱۲,۲	۱۰	سایر

جمع	۸۲	۱۰۰

طبق جدول بالا مشاهده میشود که از ۸۲ نفر افراد نمونه آماری، ۳۴،۱ درصد با مدرک حسابداری، ۳۶،۶ درصد دارای مدرک مدیریتی، ۱۷،۱ درصد دارای مدرک اقتصاد، ۱۲،۲ درصد در سایر رشته ها تحصیل نموده اند.

ب) آمار استنباطی:

فرضیه اول: اطلاعات حسابداری محیط زیست با ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی نظیر (قابل فهم بودن - مربوط بودن - قابلیت اتکا - قابلیت مقایسه) رابطه معنی داری دارد.

$$H_0: \mu \leq 3$$

$$H_1: \mu > 3$$

جدول ۵: توصیف داده ها در آزمون t استیودنت برای فرضیه اول

خطای معیار	انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۰۵۳۲۱	۰/۶۵۳۲۴	۳/۲۴۱۵	۸۲

جدول ۶: آزمون t استیودنت برای فرضیه اول

T	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین	میانگین جامعه = ۳	
				۹۵% Confidence Interval of the Difference	
				Lower	Upper
۴/۶۶۸	۸۱	۰/۰۰۰	۰/۲۴۱۵	۰/۱۴۹۷	۳/۴۴۰

نتایج حاصل از جداول بالا نشان میدهد که میانگین پاسخهای داده شده به این فرضیه ۳/۲۴۱۵ بوده است این در حالی است که میانگین مبنا (چون برای اندازه گیری این پرسشنامه از طیف لیکرت استفاده شده که از ۱ تا ۵ نمره گذاری شده لذا میانگین این طیف ۳ می شود که میانگین مبنا در نظر گرفته می شود) برابر ۳ می باشد بنابراین می بینیم که میانگین پاسخها به مقدار ۰/۲۴ بیشتر از میانگین مبنا می باشد. این اختلاف میانگین در آزمون t در سطح یک درصد معنی دار شده است در نتیجه پاسخهای داده شده به این متغیرها به سمت زیاد و خیلی زیاد بوده در نتیجه فرض H_0 رد و فرض H_1 پذیرفته می شود بنابراین می توان گفت از اطلاعات حسابداری محیط زیست با ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی نظیر (قابل فهم بودن - مربوط بودن - قابلیت اتکا - قابلیت مقایسه) رابطه معنی داری دارد.

فرضیه دوم: در صنایع خودرو ساز اطلاعات حسابداری محیط زیست با تصمیم گیریهای (مدیران، کارکنان، جامعه، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و مشتریان) دارای رابطه معنی داری می باشد.

$$H_0: \mu \leq 3$$

$$H_1: \mu > 3$$

جدول ۷: توصیف داده ها در آزمون t استیودنت برای فرضیه دوم

خطای معیار	انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۰۵۴۶۷	۰/۷۳۱۳۹	۳/۷۴۳۰	۸۲

جدول ۸: آزمون t استیودنت برای فرضیه دوم

T	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین	میانگین جامعه=۳ 95% Confidence Interval of the Difference	
				Lower	Upper
۱۳/۵۹۲	۸۱	۰/۰۰۰	۰/۷۴۳۰۲	۰/۶۳۵۱	۰/۸۵۰۹

نتایج حاصل از جداول بالا نشان میدهد که میانگین پاسخهای داده شده به این فرضیه ۳/۷۴ بوده است این در حالی است که میانگین مبنا (چون برای اندازه گیری این پرسشنامه از طیف لیکرت استفاده شده که از ۱ تا ۵ نمره گذاری شده لذا میانگین این طیف ۳ می شود که میانگین مبنا در نظر گرفته می شود) برابر ۳ می باشد بنابراین می بینیم که میانگین پاسخها به مقدار ۰/۷۴ بیشتر از میانگین مبنا می باشد. این اختلاف میانگین در آزمون t در سطح یک درصد معنی دار شده است در نتیجه پاسخهای داده شده به این متغیرها به سمت زیاد و خیلی زیاد بوده در نتیجه فرض H0 رد و فرض H1 پذیرفته می شود بنابراین می توان گفت در صنایع خودرو ساز اطلاعات حسابداری محیط زیست با تصمیم گیریهای (مدیران، کارکنان، جامعه، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و مشتریان) دارای رابطه معنی داری می باشد.

گزارشگری زیست محیطی:

از آنجایی که حسابداری زیست محیطی گزارشگری زیست محیطی را نیز دربردارد و عملکرد زیست محیطی از دید استفاده کنندگان گزارشهای مالی حائز اهمیت است، لیکن افشای هزینه های زیست محیطی در راستای حفظ ثروت سهامداران موجبات افزایش ارزش بنگاه انتفاعی را فراهم می سازد. و اگرچه منافع اینگونه هزینه ها قابل تقویم به ریال نیست، ولی درعین حال ایجاد تمایز در بنگاه انتفاعی به عنوان یک صنعت سبز را موجب می گردد و علی رغم وجود مزیتها در حفظ بازار رقابتی در میان صنایع مشابه غیرسبز، از طریق ایجاد محبوبیت اجتماعی، آثار مفید و موثری بر قیمت سهام اینگونه بنگاهها در بازار بورس اوراق بهادار خواهد داشت، لذا گزارشگری زیست محیطی با نگاه دقیق تری باید مورد توجه مدیران واحدهای اقتصادی باشد، به ویژه واحدهایی که در زمینه زیست محیطی متحمل مخارج زیادی می گردند.

نتیجه گیری:

در این تحقیق سه فرضیه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و مشخص گردید که:

- ۱- اطلاعات حسابداری محیط زیست با ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی نظیر (قابل فهم بودن - مربوط بودن - قابلیت اتکا - قابلیت مقایسه) رابطه معنی داری دارد پس فرضیه اول تایید می شود
  - ۲- در صنایع خودرو ساز اطلاعات حسابداری محیط زیست با تصمیم گیریهای (مدیران، کارکنان، جامعه، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و مشتریان) دارای رابطه معنی داری می باشد پس فرضیه دوم تایید می شود
- طی آزمون فرضیه ها ثابت شد که از دیدگاه نظری اطلاعات حسابداری محیط زیست دارای ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی است و همچنین اطلاعات سودمندی در اختیار استفاده کنندگان گزارشات مالی قرار می دهد.
- در آموزش حسابداری باید ضمن تدریس پیشرفت های حسابداری نیازهای جامعه را مورد توجه قرار دهد. یکی از نیاز ها وجود محیطی سالم و پاک برای زیستن است لذا لازم است توجهی هر چند ناچیز در مباحث حسابداری به محیط زیست ونحوه انعکاس مخارج آن صورت گیرد. از آنجا که بکارگیری حسابداری محیط زیست یکی از فاکتورهای مهم برای ورود به بازارهای تجارت جهانی می باشد همچنین باعث افزایش سهم شرکت در بازارهای رقابت جهانی می شود لذا پیشنهاد می شود که شرکت ها و صنایع مختلف برای تهیه و ارائه اطلاعات زیست محیطی و آموزش مدیران و کارشناسان در زمینه محیط زیست تلاش های جدی تری نمایند.
- به طور کاربردی تحقیق شود که چگونه تاثیر حسابداری محیط زیست در گزارشگری مالی می تواند بر ارزش واقعی شرکت تاثیر گذارد؟

-به طور کاربردی تحقیق شود که آیا بازار تاثیر حسابداری محیط زیست در گزارشگری مالی را میتواند شناسایی و با توجه به آن سهام شرکت را ارزیابی می کند؟

جهت این زمینه در حسابداری پیشنهادهای زیر ارائه می شود:

حسابداری محیط زیست می بایست مسئول اندازه گیری عملکرد محیط زیست باشد و خصوصا گزارش های آن باید در مجله های مالی منتشر شود.

دانشمندان محیط زیست باید استانداردهایی را برای رویه های حسابداری محیط زیست وضع کنند.

پژوهش و مطالعه ی حسابداری محیط زیست باید تشویق شود و در تمام سطوح توسعه یابد.

معرفی حسابداری محیط زیست باید به وسیله مدیریت و مقامات اداری در تمام سطوح انجام پذیرد.

حسابداری محیط زیست و واحدهای آماری باید در سازمان های مختلف با دستور العمل واضح گنجانده شود.

حساب های جداگانه ای برای مخارج زیست محیطی افتتاح شود. این امر، اندازه گیری و گزارش مخارج و عملکرد زیست محیطی هر شرکت را مقدور خواهد ساخت.

منابع:

- ۱- ملانظری م. (۱۳۸۲)، "حسابداری مدیریت محیط زیست"، *پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، سال سوم، شماره هشتم*.
- ۲- سید نژادفهمیم س. ر. (۱۳۸۳)، "حسابداری سبز"، *ماهنامه حسابدار، سال نوزدهم، شماره ۱۶۲*.
- ۳- سید نژادفهمیم س. ر. (۱۳۸۳)، "ضرورت حسابداری محیط زیست"، *ماهنامه بورس، شماره ۴۲*.
- ۴- کاظم زاده ارسی ن. (۱۳۸۳)، "حسابداری محیط زیست"، *ماهنامه حسابدار، شماره ۱۵۹*.
- ۵- جوهرچی ط. (۱۳۸۵)، *بررسی هزینه یابی زیست محیطی در شرکت های دارای گواهی نامه ISO14000*، پایان نامه دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران.
- ۶- شاه ویسی فرهاد.، سلیمانیان م. (۱۳۸۶)، "حسابداری محیط زیست: هزینه ها و کاربرد ها در تصمیم گیری"، *ماهنامه حسابدار، شماره ۱۲۵*.

۷- عبدی رسول؛ یعقوب اقدم مزرعه؛ **حسابداری محیط زیست** همایش ملی چشم اندازاتی حسابداری و حسابرسی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب مهر ۱۳۸۷

۸- دهقان خانقاهی ب.، خلیلی شومیا م. ر. (۱۳۹۰)، "حسابداری محیط زیست"، **ماهنامه حسابداری رسمی**، شماره ۱۵.

۹- جنانی م.ح.، حیدری م. (۱۳۹۰)، "امکان سنجی پیاده سازی گزارشگری زیست محیطی در ایران"، **فصلنامه حسابداری مدیریت، سال چهارم، شماره ۹**.

10- Dina Wahyuni, (2009) "**Environment management accounting: Techniques & benefits**",
[Http://www.SSRn.com](http://www.SSRn.com)

11-Hopwood A.G., (2009) "**Accounting and Environment**",[Http://www.Sciencedirect.com](http://www.Sciencedirect.com), P 433

12-Hwang B-G., Ng w.j.,(2012)" Project management Knowledge and Skills for green construction:overcoming challenges",*International journal of project management,May,PI*

13-Jankovic S.,Persic M.,Zanini-Gavranic T.,(2011)" **FRAME Work for development of environmental management accounting in creation hospitality industry**",[Http://www.SSRn.com](http://www.SSRn.com).

14- Jung , Kim and Rhee,(2001)" The measurement of corporate environmental performance",
Journal of cleaner production.

15-Linli,(2001)." Encouraging environmental accounting worldwide",*Corporate environmental strategy , Vol8.*